

УДК 811.112.2

ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОГО ТЕРМІНУ У НІМЕЦЬКОМОВНОМУ
ЗАКОНОДАВЧОМУ ДИСКУРСІ*Любов Василівна Наконечна*
liubov.nakonechnaya@gmail.comасистент кафедри германської філології та перекладу
Інституту філології Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
(Міністерство освіти і науки України)
01601, м. Київ, бульвар Тараса Шевченка, 14

У статті розглядаються найбільш важливі вимоги до юридичних термінів як посередників професійно-наукової комунікації. Проводиться дослідження зміни термінів сімейного права Німеччини в залежності від рівня суспільного розвитку. Розглядаються тексти законів як тексти, мова яких формується під впливом двох комунікантів: держави та суспільства, визначається важливість екстралінгвістичних чинників у формуванні текстів законодавства.

Ключові слова: термінотворення, юридична термінологія, сімейне право, юридична комунікація, детермінологізація.

ПОНЯТИЕ ЮРИДИЧЕСКОГО ТЕРМИНА В НЕМЕЦКОЯЗЫЧНОМ
ЗАКОНОДАТЕЛЬНОМ ДИСКУРСЕ*Любовь Васильевна Наконечна*
liubov.nakonechnaya@gmail.comасистент кафедры немецкой филологии и перевода
Института филологии Киевского национального университета
имени Тараса Шевченко
(Министерство образования и науки Украины)
01601, г. Киев, бульвар Тараса Шевченко, 14

В статье рассматриваются наиболее важные требования к юридическим терминам как посредникам профессионально-научной коммуникации. Проводится исследование изменения терминов семейного права Германии в зависимости от уровня общественного развития. Рассматриваются тексты законов как тексты, язык

(Problems of linguistic semantics)

The concept of a legal term in the German legislative discourse (in Ukrainian) [Ponjattja jurydychnogo terminu u nimec'komovnomu zakonodavchomu dyskursi]© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/>

которых формируется под влиянием двух коммуникантов: государства и общества, определяется важность экстралингвистических факторов в формировании текстов законодательства.

Ключевые слова: терминообразование, юридическая терминология, семейное право, юридическая коммуникация, детерминологизация.

THE CONCEPT OF A LEGAL TERM IN THE GERMAN LEGISLATIVE DISCOURSE

Lubov V. Nakonechna

liubov.nakonechnaya@gmail.com

lecturer of Department of German Philology and Translation,
 Institute of Philology, Taras Shevchenko National University of Kyiv
 (Ministry of Education and Science of Ukraine)
 14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, Ukraine, 01601

The article offers the study of the most important requirements for the legal terms as media of the professional and scientific communication. The author analyses the changes in the legal terms of the German family law caused by the development of the German society. The author reviews the influence of two main communicators, the state and the society, on the language of the laws. The author determines the importance of the extralinguistic factors to the development of the texts of legislative documents.

Keywords: term formation, legal terminology, family law, legal communication, determinologization.

Вступ

Складність дослідження законодавчого дискурсу детермінована багатовимірністю законодавчого тексту як одночасно мовно-комунікативного і власне-правового феномену, що визначає потребу в комплексному вивченні його основних лінгвістичних параметрів. У сучасній лінгвістиці такий підхід сформувався у дослідженнях із правової лінгвістики – порівняно нової дисципліни, що виникла на межі лінгвістики та права.

Отже, у зв'язку з тим, що в сучасних лінгвістичній, юридичній та лінгво-правовій теоріях немає цілісного глибокого дослідження мовних засобів фахової юридичної комунікації законодавчого тексту як мовленнєвої реалізації директивної функції держави з урахуванням усіх прагматичних факторів його створення та функціонування, проблема встановлення основних комунікативно-прагматичних особливостей німецького законодавчого дискурсу та їхня реалізації у доборі відповідних мовних засобів фахової комунікації набуває особливої

© Наконечна Л. В. [Наконечная Л. В.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

Поняття юридичного терміну у німецькомовному законодавчому дискурсі (Українською) **[Понятие**
юридического термина в немецкоязычном законодательном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
 [PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

актуальності.

Мета дослідження – визначити та описати систему мовних засобів фахової юридичної комунікації на матеріалі текстів німецького сімейного права.

Відповідно до мети дослідження поставлено такі **завдання**:

- 1) з'ясувати основні комунікативно-прагматичні параметри дискурсу загалом та мовні засоби їхньої реалізації зокрема;
- 2) змодельовати базові параметри комунікативної ситуації фахового юридичного мовлення;
- 3) визначити та систематизувати характерні мовні та екстрамовні ознаки фахового юридичного дискурсу;
- 4) з'ясувати особливості лексичної організації юридичного фахового дискурсу з погляду їхньої здатності бути засобом мовної комунікації;
- 5) з'ясувати особливості граматичної організації юридичного фахового дискурсу з погляду їхньої здатності бути засобом мовної комунікації;
- 6) з'ясувати особливості композиційно-структурної організації юридичного фахового дискурсу з погляду їхньої здатності бути засобом мовної комунікації;
- 7) сформулювати систему мовних засобів комунікації законодавчого дискурсу сучасної німецької мови.

Об'єкт дослідження – фахова юридична комунікація.

Предмет дослідження – мовні засоби фахової юридичної комунікації у їхній прагматичній і мовностилістичній репрезентації.

Матеріалом дослідження слугували німецькі тексти з сімейного права.

Основні **методи** дослідження – структурно-синтаксичний, дескриптивний, контекстологічний, метод дистрибутивного, трансформаційного та структурного аналізу. Для розв'язання поставлених завдань застосовано метод прагматичної інтерпретації тексту та здійснено кількісний аналіз мовних структур фактологічного матеріалу. Контекстуально-інтерпретаційний метод використано при аналізі функціонування різних типів юридичного дискурсу.

Новизна проведеного дослідження полягає в тому, що на основі комунікативно-прагматичного підходу здійснюється вивчення лексичних, граматичних та композиційних засобів з огляду на їхню участь у реалізації комунікації в німецькомовних текстах сімейного права.

Форми прояву права, способи його виявлення у житті багатогранні – це і свідомість, і відносини, і текст. Юридичний текст є однією з найважливіших форм права. Саме форма створює право, воно не існує поза встановленою та захищеною державою формою (формою закону, указу, постанови тощо, тобто формалізованого тексту). Цю форму право отримує за допомогою мови.

(Problems of linguistic semantics)

The concept of a legal term in the German legislative discourse (in Ukrainian) [Ponjattja jurydychnogo terminu u nimec'komovnomu zakonodavchomu dyskursi]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
[Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

Питаннями мови та права займається розділ науки, який у німецькій науковій літературі називається «Rechtslinguistik» («правнича лінгвістика»). Уперше цей термін вжив Адальберт Подлех у 1976 році. «Правничою лінгвістикою» він назвав «сукупність усіх методів і результатів досліджень, які стосуються питань зв'язку мови та правових норм і відповідають вимогам сучасної лінгвістики» [31, с. 105–116]. На особливу увагу заслуговують здобутки німецької школи правничої лінгвістики, які досі ще не були предметом окремого розгляду в Україні. На сьогодні у Німеччині дослідженнями мови права займаються кілька провідних центрів або міждисциплінарних науково-дослідних груп, серед них Гейдельберзька робоча група (Ф. Мюллер, Р. Віммер, Д. Буссе та ін.), Берлінська робоча група Берлінсько-Бранденбурзької академії наук (Р. Дитріх, В. Кляйн, І. Лассер, А. Беккер та ін.) та Інститут німецької мови у Маннгеймі (У. Гасс-Цумкер, Г. Штіккель, Г. Штётцель, М. Нуссбаумер) [21, с. 222].

Сучасна юридична лінгвістика широко розвинена в російському мовознавстві в роботах О. О. Ушакова, О. С. Піголкіна, М. Д. Голєва, Т. В. Губаєвої, Н. М. Івакіної, М. О. Власенка, Т. О. Антоненко, Н. І. Хабібুলіної; в Україні ця суміжна дисципліна й відповідна галузь мовознавства перебуває на етапі становлення (Ю. Ф. Прадід, О. Ф. Юрчук, Н. В. Артикуца, В. Г. Рогожа, А. В. Корж, Л. І. Чулінда та ін.).

Актуальними проблемами правничої лінгвістики Німеччини займаються І. В. Сойко, С. В. Постриган, О. В. Шаблій, Т. Супрун, та інші. З мови права захищено дисертації представниками юридичної науки З. А. Тростюк, В. Я. Радецькою, С. П. Кравченком. Теперішнє розуміння правничої лінгвістики значно розширилося, оскільки змінилися вимоги сучасної лінгвістики, яка стрімко розвивалася впродовж останніх років. У зв'язку з цим змінилося співвідношення правознавства і мовознавства у вивченні мовних питань у правничій сфері й значно зросла роль лінгвістичних досліджень у цій галузі.

Спираючись на класифікацію науково-дослідної групи з вивченням мови права Берлінсько-бранденбурзької академії наук, можна виокремити такі найважливіші області дослідження сфери мови і права в сучасній німецькій й австрійській науці:

1. Комунікація в суді – мовна поведінка сторін перед судом. Цей широкий напрям досліджень включає, зокрема, питання риторики, стилістики, лінгвістики тексту, а також різні чисто мовні аспекти, наприклад, соціальні і діалектні відмінності в мовній поведінці учасників комунікації.

2. Юридична аргументація – способи і можливості вираження юридичних аргументів засобами природної мови з урахуванням його багатозначності, варіантності і невизначеності. Юридична логіка розглядається тим самим через

© Наконечна Л. В. [Наконечная Л. В.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

Поняття юридичного терміну у німецькомовному законодавчому дискурсі (Українською) [Понятие юридического термина в немецкоязычном законодательном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

призму можливостей і властивостей мови.

3. Судова лінгвістика – вивчення і розробка в правовій практиці технічних прийомів розслідування за допомогою лінгвістики.

4. Мовні норми в праві – правові приписи відносно мови в суді, вимоги до юридичних перекладів, питання мовних позначень, наприклад, у сфері права на ім'я, права торгових знаків і так далі.

5. Правова сила мовних дій – дійсність законів і правових норм, види їх мовний маркованості, а також окремі випадки мовних дій, наприклад, критерії інвективності і так далі.

6. Критерії трактування текстів – взаємодія власне мовних закономірностей і позамовних критеріїв, що дозволяють уточнити значення тексту, таких як правова культура, комунікативна ситуація, обсяг знань учасників комунікації і так далі.

7. Мовні вимоги до юридичних формулювань, зокрема, у зв'язку з вимогою зрозумілості і однозначності. Систематична розробка мовних критеріїв співвідношення мовної форми юридичного тексту і його зрозумілості і однозначності [30, с. 35].

Центральною проблемою сучасної німецької правової лінгвістики є питання специфіки і системності мови права.

Оскільки мова права є не лише семіотичною системою, але й невід'ємною частиною правової системи з її традиціями, особливостями логіки і функціями, то особливості цієї мови природним чином витікають з особливостей самого права, серед яких в першу чергу називають такі:

1) високий ступінь абстракції юридичних понять;

На відміну від спеціальних областей, як наприклад, техніка або природознавства, де терміни означають конкретні предмети і можуть бути зображені принаймні графічно, що дозволяє досить легко визначити зміст поняття і співвіднести поняття з його мовним позначенням.

2) тісний зв'язок мови і права;

Правові поняття і норми можуть бути виражені тільки за допомогою мови. Мова є єдиним "робочим інструментом" юриста, інструментом, який має бути добре пристосований для роботи з «робочим матеріалом», тобто з системою правових стосунків, щоб забезпечити її функціонування.

Розгляньмо детальніше поняття «мова права». Мова – це передовсім певна система знаків, яка допускає створення їх різних комбінацій – текстів. Усе, що ми можемо віднести до поняття «право», є продуктом мови. Усі юридичні явища – мовні феномени. Якщо виходити з окремих слів, що будують мовлення, то право

(Problems of linguistic semantics)

The concept of a legal term in the German legislative discourse (in Ukrainian) [Ponjattja jurydychnogo terminu u nimec'komovnomu zakonodavchomu dyskursi]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/>

є словами і словосполученнями. Беручи до уваги зазначене, доходимо висновку, що право є текстом, а правничий текст – продуктом відображення об'єктивної реальності права.

У сучасній юридичній лінгвістиці юридичний текст розглядають як мовленнєвий вияв мови права («функціонального різновиду літературної мови з характерними лінгвостилістичними та структурно-жанровими ознаками, зумовленими специфікою правової сфери та комунікативними професійними потребами в ній» [24, с. 472]).

Традиційно у юридичній лінгвістиці на позначення мови права також використовують терміни «правова мова» [5], «правнича мова» [2] і «юридична мова» [24, с. 472] як синонімічні та взаємозамінні (наприклад: «... соціолінгвістичне вивчення юридичних документів виникло на фоні ... дискусії про правову мову. Головне питання цієї дискусії – чи потрібно спрощувати юридичну мову» [23, с. 57]). Останнім часом спостерігається тенденція до переважного вживання терміна мова права [5; 7; 11; 17; 18], що найбільш точно відображає сферу використання відповідного функціонального різновиду літературної мови та мовлення.

Юридичний текст не знайшов глибокого комплексного дослідження у сучасній правовій та лінгвістичній науці, тому досі не вироблено єдиного підходу до його визначення і класифікації типів юридичних текстів. Сучасні дослідники номінують тексти, що виступають репрезентантами юридичного дискурсу термінами, різними за змістом та обсягом: «текст права» [9], «юридичний текст» [2; 7], «правничий текст» [2], «правовий текст» [12]; «юридичний документ» [12]. З'ясуємо детальніше значення кожного з цих термінів.

В українській мові прикметники «юридичний» та «правничий» є синонімами із значенням "пов'язаний із законодавством, правовими нормами і практичним їх застосуванням" [3, с. 1644]. Термін «юридичний» широко функціонує у системі сучасної юридичної термінології (*юридична особа, юридичний статус, юридична практика, юридична служба та ін.*), тоді як «правничий» не представлений у жодному терміні. «Правовий» та «юридичний» мають близьке значення, але не можуть вживатися як абсолютні синоніми, оскільки окреслюють різні сфери суспільних відносин: «правовий» – той, що стосується права – системи законодавства (*правове регулювання, правова допомога*), а «юридичний» має ширше значення, оскільки виражає стосунок не тільки до системи законодавства, а й до практичного застосування правових норм, наприклад, виступ юриста у дебатах під час судового засідання буде юридичним (правничим) текстом, але не належатиме до правових текстів. Терміни

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

«юридичний текст» та «юридичний документ» теж співвідносні як родове та видове поняття: термін «юридичний текст» уключає всю систему усних та письмових мовленнєвих виявів мови права, тоді як «юридичний документ» окреслює, як правило, письмову або зафіксовану на інших (цифрових або аналогових) носіях інформацію, що має юридичне значення [12, с. 23].

Мова права та юридичні тексти зокрема функціонують у різних сферах суспільної практики: у судочинстві (усна форма – різновид публіцистичного стилю; письмова форма – різновид офіційно-ділового стилю), у діловому листуванні (різновид епістолярного стилю), у професійному неофіційному спілкуванні (різновид розмовного стилю), у юридичній науці (різновид наукового стилю), у юридичній практиці (суміш стильових різновидів), у складанні адміністративно-розпорядчих документів (канцелярський підстиль офіційно-ділового стилю), у окремих сферах дипломатичних відносин (дипломатичний підстиль офіційно-ділового стилю), у мові нормативних актів (законодавчий підстиль офіційно-ділового стилю). Відповідно до найпоширеніших сфер функціонування юридичного тексту у складі мови права як цілісного функціонального утворення виділяють мову документів, мову дипломатії, мову закону. Мова закону виступає базовим елементом мови права, а законодавчий текст (текст законодавчих актів (конституція, кодекси, закони) – мовленнєвий репрезентант мови закону – базовим типом юридичного тексту, оскільки усі інші типи юридичного мовлення так чи інакше апелюють до законодавчого тексту:

1) у публіцистичному, науковому та розмовному стилістичних різновидах мови права цитують законодавчий текст, посилаються на окремі положення законодавства й узгоджують свої дії з відповідними законодавчими текстами);

2) усі юридичні документи корелюють із чинними законодавчими актами;

3) дипломатичні документи є різновидом правових актів міжнародного рівня;

4) акти застосування права та акти тлумачення законів прямим чином впливають із змісту законодавчого тексту, виступають його семантичними та граматичними дериватами;

5) підзаконні нормативно-правові акти деталізують і уточнюють окремі положення законодавчого акта.

Отже, зміст термінів «юридичний текст» та «правничий текст» збігається: термін «юридичний (правничий) текст» виступає родовим поняттям для термінів «правовий текст» (текст правових документів) та «юридичний документ». Означені терміни різною мірою вживають для опису родовидових відношень, у

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
 [ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

які вступає законодавчий текст у системі мови права: «юридичний (правничий) текст» – для опису місця законодавчого тексту у загальній системі мови права, «юридичний документ» – для встановлення ролі законодавчих текстів у системі офіційно-ділового стилю взагалі та писемного різновиду мови права зокрема, «правовий текст» – для означення місця законодавчих текстів у системі текстів правових актів (одного із функціональних різновидів мови права).

Юридичний текст може бути інтерпретований як комунікативно-пізнавальна одиниця, без якої право існувати не може. Право в цьому аспекті являє собою порядок комунікативних відношень, що виникають на підставі нормативно-правової інтерпретації різних юридичних текстів.

Правові норми конститууються як на підставі первісної правової комунікації «суб'єкт права – правовий текст», так і на підставі соціально-правової легітимації текстуальних правил у процесі їх соціального функціонування у межах «похідної» міжсуб'єктної правничої комунікації (на рівні прагматики) [16]. Учасники правовідносин, які виступають суб'єктами права, передають та отримують інформацію за допомогою мови, отже, між ними відбувається акт спілкування, який можна назвати правничою комунікацією.

Загальна теорія комунікації була розроблена Клодом Шенноном, а в подальшому отримала своє відображення у працях Р. Якобсона [25, с. 198]. Розглядаючи комунікацію у межах комунікативної лінгвістики як окремої галузі науки, Л. І. Сахарчук вказує на такі її ознаки: антропоцентричність, мовний та соціальний характер, спосіб взаємодії, інформаційність, діяльність, ментальність, інтерактивність і перцептивність, емотивність, етнічність, належність до певної культури [19, с. 13].

Пізніше було введено поняття правової комунікації, де використовувались ідеї зазначених науковців щодо правової галузі суспільного життя.

М. О. Любімов наводить таке визначення правової комунікації: «це процес передачі правничої інформації, який проходить у правовій сфері суспільного життя від правотворчого органу до правозастосовувача [14]». Структуру акту правової комунікації дослідник визначає таким чином: *адресант – повідомлення, код, референція, контакт – адресат*. Проте відомий автор праць із правничої лінгвістики Д. Буссе зазначає, що комунікаційну модель юридичних текстів слід ще розширити за рахунок такого елемента як *комунікативна мета* або *інтенція* [26, с. 25]. Ще одним елементом є *комунікативна ситуація*.

Отже, визначивши елементи комунікативного аспекту, розкриймо ці поняття з точки зору правничих текстів.

Адресант – це передусім держава в особі уповноважених нею органів, які мають право ухвалювати правові акти (на рівні законодавчих текстів – Парламент,

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
 [PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

на рівні судових рішень – Суд).

Повідомлення – це сукупність встановлених уповноваженими на те державними органами правових норм, яка міститься у правовому акті. Різні органи влади Німеччини у процесі своєї правотворчої діяльності встановлюють обов'язкові правила поведінки або на підставі правозастосовчої діяльності тлумачать встановлені правові норми. Внаслідок цих двох видів діяльності виникають дозволи, заборони, приписи, які виконують роль повідомлення в акті правничої комунікації.

Адресат – це суб'єкт права, якому призначена правнича інформація, що походить від адресанта, і який повинен дотримуватися правових норм або виконувати певні вказівки.

Код – це та мова, яка використовується учасниками певного акту правової комунікації. Правничою мовою в Німеччині є німецька, як і офіційною мовою (§ 23 Abs. 1 des Verwaltungsverfahrensgesetzes des Bundes), а також мовою правосуддя (§ 184 des Gerichtsverfassungsgesetzes, § 173 der Verwaltungsgerichtsordnung).

Референція – зміст повідомлення (правової норми). Референція визначає, до якої норми права належить відповідна норма і які відносини вона регулює.

Контакт – особливістю цього елемента в акті правничої комунікації є те, що він має опосередкований характер. Передача правничої інформації відбувається при офіційному опублікуванні правових актів. Адресат отримує повідомлення не безпосередньо від адресанта, а через засоби масової інформації, обов'язковому опублікуванню в яких підлягають правові акти.

Комунікативна інтенція – встановлення для суб'єктів права певної поведінки, формулювання вимоги, загальнообов'язкового розпорядження.

Комунікативна ситуація – динамічна система взаємодіючих факторів об'єктивного та суб'єктивного плану (включаючи мовлення), які залучають особу до мовної комунікації та визначають її мовленнєву поведінку в межах одного акту спілкування як у ролі адресанта, так і в ролі адресата [20, с. 46].

Тобто адресант (автор) тексту у певній комунікативній ситуації передає певне повідомлення (текст) через канал (у даному випадку письмовий) адресатові. Для того, щоб комунікація відбулася успішно, обидва комуніканти повинні володіти спільним кодом (мовою) та контекстом, у межах якого продукується повідомлення.

Розглядаючи прагматичний аспект, слід зазначити, що його можна виявити та дослідити лише в уживанні, в мовленні, в тексті. При побудові німецького юридичного тексту на вибір того чи іншого засобу, за допомогою якого

(Problems of linguistic semantics)

The concept of a legal term in the German legislative discourse (in Ukrainian) [Ponjattja jurydychnogo terminu u nimec'komovnomu zakonodavchomu dyskursi]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

створюється повноцінний правничий текст та досягається кінцева комунікативно-прагматична мета окремого тексту, впливають такі прагматичні компоненти: *адресант, адресат, прагматична ситуація, контекст, пресупозиція та прагматична настанова*. Всі ці компоненти є позамовними факторами, які саме через мовні засоби знаходять своє відображення в юридичному тексті.

Деякі з зазначених прагматичних компонентів перетинаються з комунікативними компонентами. Для правильної інтерпретації сутності юридичного тексту адресат повинен володіти певним пресупозиційним кодом, щоб отримати не лише денотативну та стилістичну інформацію, а й прагматичну. Тобто *пресупозиція* являє собою фактор адекватної інтерпретації тексту та вимагає наявності певних знань у тій сфері, якої стосується послання адресанта. Умови існування тексту в характерному для нього контексті слід вважати *прагматичною ситуацією*. Під *прагматичною настановою* юридичного тексту слід розуміти створення відчуття обов'язковості дотримання викладених у тексті норм, правил, вимог [4, с. 25].

Отже, юридичний текст переслідує певні цілі, тобто в ньому відображені два аспекти функції мови, виражені у мовленні: комунікативний аспект мовної діяльності: яку інформацію слід донести до адресата; та прагматичний аспект: якими засобами передати інформацію, щоб справити на адресата вплив, відповідний задуму адресанта.

Зважаючи на викладене вище, можна дійти висновку, що основним комунікативно-прагматичним компонентом, від якого найбільшою мірою залежить успішність юридичної комунікації, є її учасники, а саме: адекватний добір адресантом засобів для створення юридичного тексту, за допомогою яких можна досягти комунікативно-прагматичної мети розпорядження, припису та регулювання, що відповідали б вимогам до текстів офіційно-ділового стилю, та з іншого, – володіння адресатом пресупозиційним та комунікативним кодом для адекватної інтерпретації змісту певного юридичного тексту.

На успішне протікання комунікативного акту у сфері законодавства впливають, насамперед, 2 фактори: лінгвістичний (знання мови, зокрема, німецької – код) та юридичний (володіння певними знаннями з правової галузі – пресупозиція). Оскільки німецький законодавець створює закони, зрозуміло, для німців – носіїв німецької мови, то на адекватну інтерпретацію законодавчого документа, передусім, впливатиме саме юридичний фактор. Очевидно, що адресант правничого документа є спеціалістом у правовій сфері. Отже, чи вплине згідно із задумом адресанта інформація, закладена у тексті закону, чи ні, багато в чому залежить від рівня правових знань адресата. Ми погоджуємося з думкою М. С. Власенко [4, с. 50] та В. І. Круковського [13, с. 96], що володіння цими

© Наконечна Л. В. [Наконечная Л. В.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

Поняття юридичного терміну у німецькомовному законодавчому дискурсі (Українською) [Понятие юридического термина в немецкоязычном законодательном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

двома елементами (знанням мови – комунікативним кодом та права – пресупозиційним кодом) залежить від соціально-професійної належності суб'єктів комунікації. Залежно від цієї належності В. І. Круковський виділяє два основних типи послання: спеціаліста спеціалісту та послання спеціаліста неспеціалісту.

Оскільки однією з основних вимог до законодавчих текстів є вимога ясності тексту закону, то постає питання – якою ж мовою краще писати закони? Загальнодоступною, бо знання законів повинен мати кожен, чи юридичною, призначеною насамперед для спеціалістів? Слід зазначити, що у світовій практиці склалося дві точки зору щодо цього питання. Одна з них полягає в тому, що мова правових актів розглядається як особлива юридична мова, яка має мало спільного з літературною мовою, а інша – у тому, що мову права можна розглядати як різновид (стиль) загальнолітературної мови.

Слідом за Н. Д. Голєвим [6], ми вважаємо, що «спрощення» тексту закону часто створює лише ілюзію його зрозумілості для будь-якого члена суспільства, особливо стосовно текстів, які містять слова, що на перший погляд здаються загальновідомими. С. С. Алексєєв з цього приводу зазначає: «По суті, у кожному формулюванні закону криється своєрідний юридичний смисл, засвоєння якого досягається за допомогою ґрунтовних професійних юридичних знань [1, с. 107]». Подібну точку зору підтримують й німецькі правотворці: «Мова – це мова фахівців для фахівців ... Особливістю юридичної мови спеціалістів є застосування виразів, які за формою збігаються з літературною мовою, але за своїм значенням можуть відхилятися від літературної мови [30]».

У свою чергу, О. О. Ушаков вважає, що терміни «мова законів» або «законодавча мова» не позначають особливу мову, а пов'язані з особливим функціональним стилем літературної мови, який поєднує сукупність мовних засобів, що вживаються для вираження думки законодавця та законодавчих категорій [22, с. 142]. Відмінність між двома зазначеними підходами полягає у тому, що згідно з першою точкою зору ясність мови законодавства є її відносною властивістю і залежить від ступеня підготовки адресата, а з іншою – абсолютною властивістю і не залежить від підготовки адресата.

На нашу думку, ясність мови законів являє собою відносну властивість, яка виражається в тому, що якщо фахова мова вживається неспеціалістами, вона втрачає безпосередній зв'язок із фаховим мисленням.

Структура акту правової комунікації тісно пов'язана з певними функціями мови. Саме функції мови впливають на елементи структури акту правової комунікації. У науці традиційно виділяють такі функції мови: комунікативну,

(Problems of linguistic semantics)

The concept of a legal term in the German legislative discourse (in Ukrainian) [Ponjattja jurydychnogo terminu u nimec'komovnomu zakonodavchomu dyskursi]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

пізнавальну, конативну (регулятивну), емоційно-експресивну та інші [10]. Як же конкретні функції мови виявляються в акті правової комунікації та з якими елементами вони пов'язані?

Комунікативна функція – база правової комунікації, її основне призначення в акті правової комунікації полягає в тому, що мова, яка є основною формою представлення правової інформації, забезпечує спілкування між правозастосовувачем та правотворчим органом за умови відкритості та доступності такої інформації.

Конативна (регулятивна) функція мови вперше була виділена Р. Якобсоном [25]. Ця функція зосереджена на адресанті та адресаті акту правової комунікації. Вона пов'язана з механізмом правового регулювання і вказує на те, як у праві за допомогою мовних засобів реалізуються різні способи регулювання суспільних відносин: заборона, дозвіл, зобов'язання, рекомендація тощо. Ця функція ще називається нормативною [27; 28; 29; 30].

Пізнавальна функція мови виступає в акті правової комунікації у трьох іпостасях. По-перше, за допомогою мови встановлюється система значень юридичних термінів, яка, в свою чергу, являє собою один з основних компонентів правосвідомості особистості. По-друге, мова сприяє збереженню накопичених правових знань. Нарешті, по-третє, роль пізнавальної функції мови виявляється у процесі з'ясування змісту правових норм, що проводиться під час їхнього тлумачення.

Дискусійним є питання щодо того, чи виступає мова в акті правової комунікації у своїй емоційно-експресивній функції. В юридичній літературі, зокрема у працях О. С. Піголкіна [15], стверджується, що у мові закону не повинні вживатися мовні одиниці з емоційно-оцінними значеннями. Це пов'язується з вимогою експресивної нейтральності мови закону.

Проте деякі мовознавці вважають правничу мову експресивною [8, с. 108]. У таких випадках під експресивністю розуміються саме ті мовні властивості, що покликані найбільш адекватно передавати зміст і оптимально забезпечувати спілкування у сфері правової діяльності. Тоді юридичний текст може розглядатися як позбавлений експресії не сам по собі, а тільки порівняно зі стилем ораторського мовлення. Крім того, на думку М. О. Любімова, абсолютизувати вимогу експресивної нейтральності не слід, оскільки вона суперечить, зокрема, поняттю правосвідомості, яке, як відомо, включає й такий елемент, як правова психологія, що охоплює сукупність ціннісних відносин, характерних для особистості (певної особи), конкретної соціальної групи або суспільства в цілому [19]. Найчастіше одиниці такого типу зустрічаються у конституціях. Наприклад, у преамбулі до Основного Закону Німеччини встановлюється: *Im Bewusstsein seiner*

© Наконечна Л. В. [Наконечная Л. В.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

Поняття юридичного терміну у німецькомовному законодавчому дискурсі (Українською) [Понятие юридического термина в немецкоязычном законодательном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
 [PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

Verantwortung vor Gott und den Menschen, von dem Willen beseelt, als gleichberechtigtes Glied in einem vereinten Europa dem Frieden der Welt zu dienen, hat sich das Deutsche Volk kraft seiner verfassungsgebenden Gewalt dieses Grundgesetz gegeben. Даний приклад піднесеного стилю показує, що мова у правовій комунікації може виступати також у своїй емоційно-експресивній функції.

Література

1. *Алексеев С. С.* Теория права / Сергей Сергеевич Алексеев. – [2-е изд., перераб. и доп.]. – М. : БЕК, 1995. – 311 с.
2. *Артикуца Н. В.* Мова права і юридична термінологія : [навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / Н. В. Артикуца. – К. : СтилоС, 2004. – 277 с. – (Серія «Правнична лінгвістика»).
3. *Великий тлумачний словник сучасної української мови* : [250 000 од.] / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – К. ; Ірпінь : Перун, 2007. – 1736 с.
4. *Власенко М. С.* Комунікативно-прагматичний аспект іспанського законодавчого тексту : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.05 / Марія Сергіївна Власенко ; Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2001. – 246 с.
5. *Власенко Н. А.* Язык права / Николай Александрович Власенко. – Иркутск : Вост.-Сиб. кн. изд-во, 1997. – 173 с.
6. *Голев Н. Д.* Постановка проблем на стыке языка и права // Юрислингвистика-1. Проблемы и перспективы / Николай Данилович Голев. – Барнаул : Изд-во АГУ, 1999. – С. 4–11.
7. *Губаева Т. В.* Словесность в юриспруденции : дис. .. д-ра юридич. наук : 12.00.01 / Тамара Владимировна Губаева ; Казанск. гос. ун-т. – Казань, 1996. – 340 с.
8. *Кожин А. Н.* Функциональные типы русской речи : [учебн. пособ. для филол. спец. ун-тов] / [Александр Никитович Кожин, Ольга Алексеевна Крылова, Виктор Васильевич Одинцов]. – М. : Высшая школа, 1982. – 223 с.
9. *Коцюба Н. Й.* Українська термінологія державного управління (стан та розвиток) : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Надія Йосипівна Коцюба ; Львівськ. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2004. – 278 с.
10. *Кочерган М. П.* Загальне мовознавство / Михайло Петрович Кочерган. – К. : Академія, 1999. – 288 с.
11. *Кравченко С. П.* Мова як фактор правоутворення та законотворення : дис. .. канд. юрид. наук : 12.00.01 / Сергій Петрович Кравченко ; Одеська нац. юридич. акад. – О., 2000. – 201 с.
12. *Красницька А. В.* Юридичні документи: Техніка складання, оформлення та редагування : [посібник] / А. В. Красницька. – [2-ге вид., допов. і перероб.]. – К. : Парламентське видавництво, 2006. – 528 с.
13. *Круковський В. І.* Комунікативно-прагматичний аспект французьких законодавчих

(Problems of linguistic semantics)

The concept of a legal term in the German legislative discourse (in Ukrainian) [Ponjattja jurydychnogo terminu u nimec'komovnomu zakonodavchomu dyskursi]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
 [Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantics-slova.knlu.kiev.ua/>

- текстів (на матеріалі Цивільного кодексу Франції та інших юридичних текстів) : дис. ... канд. філол. наук / Василь Іванович Круковський ; Київськ. держ. лінгвіст. ун-т. – К., 1996. – 211с.
14. *Любимов Н. А.* К вопросу о правовой коммуникации в законодательстве / Николай Алексеевич Любимов // Юрислингвистика-3 : Проблемы юрислингвистической экспертизы. – 2002. – С. 132–138.
  15. *Пиголкин А. С.* Законодательство в Российской Федерации / Альберт Семенович Пиголкин. – М. : Формула права, 2000. – 608 с.
  16. *Поляков А. В.* Коммуникативная концепция права (проблемы генезиса и теоретико-правового обоснования) : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Андрей Васильевич Поляков ; Санкт-Петербургск. ун-т МВД России. – СПб., 2002. – 42 с.
  17. *Постриган С. В.* Усталені словосполучення в німецькому інституційному юридичному тексті: лінгвокультурологічний та комунікативно-прагматичний аспекти : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.04 / Світлана Вікторівна Постриган ; Київськ. нац. ун-т імені Тараса Шевченка. – К., 2009. – 248 с.
  18. *Рогожа В. Г.* Засоби вираження вольової модальності у текстах кодексів України : дис. ... кандидат. філол. наук : 10.02.01 / Валентина Григорівна Рогожа ; Ін-т укр. мови НАН України. – К., 2005. – 216 с.
  19. *Сахарчук Л. І.* Методологія комунікативних досліджень / Людмила Іллівна Сахарчук. – К. : КНУ, 2006. – 214 с.
  20. *Салкин В. Л.* Основы устной иностранной речи / В. Л. Салкин. – М. : Русский язык, 1981. – 248 с.
  21. *Сойко І. В.* Актуальні проблеми правничої лінгвістики в наукових дослідженнях у Німеччині / Іван Васильович Сойко // Мовні і концептуальні картини світу. – 2005. – Вип. 16, кн. 2. – С. 222–225.
  22. *Ушаков А. А.* Очерки советской законодательной стилистики / Александр Александрович Ушаков. – Пермь, 1967. – 206 с.
  23. *Юридические понятия* и язык права в современных зарубежных исследованиях : [науч.-аналит. обзор] / С. В. Лезов. – М. : ИНИОН, 1986. – 70 с.
  24. *Юридична енциклопедія* : [у 6-ти тт.] / ред. Ю. С. Шемшученко та ін. – К. : Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1998. – Т. 1 : А–Г. – 1998. – 669 с. ; Т. 2 : Д–Й. – 1999. – 741 с. ; Т. 3 : К–М. – 2001. – 792 с. ; Т. 4 : Н–П. – 2002. – 720 с. ; Т. 5 : П–С. – 2003. – 736 с. ; Т. 6 : Т–Я. – 2004. – 768 с.
  25. *Якобсон Р. О.* Лингвистика и поэтика / Роман Осипович Якобсон // Структурализм: «за» и «против». – 1975. – С. 13–230.
  26. *Busse D.* Ist die Anwendung von Rechtstexten ein Fall von Kommunikation? Rechtslinguistische Überlegungen zur Institutionalität der Arbeit mit Texten im Recht / D. Busse // Kent D. Lerch (Hrsg.): Die Sprache des Rechts. – B. 3: Recht vermitteln. Strukturen, Formen und Medien der Kommunikation im Recht. – Berlin u.a.: de Gruyter, 2005. – 540 S.

© Наконечна Л. В. [Наконечная Л. В.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

Поняття юридичного терміну у німецькомовному законодавчому дискурсі (Українською) **[Понятие**
юридического термина в немецкоязычном законодательном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])

STUDIES IN WORD, SENTENCE AND TEXT SEMANTICS
[PROBLEMI SEMANTIKI SLOVA, RECHENNJA TA TEKSTU]

Kyiv National Linguistic University, Ukraine

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

27. *Busse D.* Recht als Text: linguistische Untersuchungen zur Arbeit mit Sprache in einer gesellschaftlichen Institution / D. Busse. – Tübingen: Niemeyer, 1992. – 362 s. (37)
28. *Christensen R.* Das Problem des Richterrechts aus der Sicht der Strukturierenden Rechtslehre / R. Christensen // Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie. – Stuttgart: Franz Steiner Verlag, 1987. – S. 79.
29. *Felder E.* Juristische Textarbeit im Spiegel der Öffentlichkeit / E. Felder. – Berlin: Walter de Gruyter, 2003. – 452 s.
30. *Große E. U.* Text und Kommunikation. Eine linguistische Einführung in die Funktion der Texte / E.U. Große. – Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz: Kohlhammer, 1976. – 164 s.
31. *Handbuch der Rechtsförmlichkeit: Empfehlungen des Bundesministeriums der Justiz zur einheitlichen rechtsförmlichen Gestaltung von Gesetzen und Rechtsverordnungen nach § 38 Abs. 3 GGO II / hrsg. vom Bundesministerium der Justiz. – Köln: Bundesanzeiger Verlags-Ges.mbH, 1999. – 253 s.*

Reference

1. Alekseev S. S. *Teorija prava*. 2-e izd., pererab. i dop. M., BEK, 1995 311 s.
2. Artikuca N. V. *Mova prava i juridichna terminologija* : [navch. posib. dlja stud. jurid. spec. vishh. navch. zakl.]. K., Stilos, 2004, 277 s. (Serija «Pravnicha lingvistika»).
3. *Velikij tлумachnij slovník suchasnoï ukraïns'koï movi* : 250 000 od. uklad. i golov. red. V. T. Busel. K. ; Irpin', Perun, 2007, 1736 s.
4. Vlasenko M. S. *Komunikativno-pragmatichnij aspekt ispans'kogo zakonodavchogo tekstu*. Kand dis. Kiivs'k. nac. un-t imeni Tarasa Shevchenka. K., 2001, 246 s.
5. Vlasenko N. A. *Jazyk prava*. Irkutsk, Vost.–Sib. kn. izd-vo, 1997, 173 s.
6. Golev N. D. Postanovka problem na styke jazyka i prava. *Jurilingvistika-1. Problemy i perspektivy*, Barnaul, Izd-vo AGU, 1999, s. 4–11.
7. Gubaeva T. V. *Slovesnost' v jurisprudencii*. Doct. Dis. Kazan', 1996, 340 s.
8. Kozhin A. N. Krylova O. A. Odincov V. *Funkcional'nye tipy russkoj rechi*. Uchebn. posob. dlja filol. spec. un-tov]. M., Vysshaja shkola, 1982, 223 s.
9. Kocjuba N. J. *Ukraïns'ka terminologija derzhavnogo upravlinnja* (stan ta rozvitok). Diss. Kkand. L., 2004, 278 s.
10. Kochergan M. P. *Zagal'ne movoznavstvo*. K., Akademija, 1999, 288 s.
11. Kravchenko S. P. *Mova jak faktor pravoutvorenja ta zakonotvorenja*. Diss. Kand. O., 2000, 201 s.
12. Krasnic'ka A. V. *Juridichni dokumenti: Tehnika skladannja, oformlennja ta redaguvannja*. Posibnik. 2-ge vid., dopov. i pererob. K., Parlaments'ke vidavnictvo, 2006, 528 s.
13. Krukovs'kij V. I. *Komunikativno-pragmatichnij aspekt francuz'kih zakonodavchih tekstiv (na materialih Civil'nogo kodeksu Francii ta inshih juridichnih tekstiv)*. Diss. Kand. K., 1996, 211s.

(Problems of linguistic semantics)

The concept of a legal term in the German legislative discourse (in Ukrainian) [Ponjattja jurydychnogo terminu u nimec''komovnomu zakonodavchomu dyskursi]

© Nakonechna L. V. [Nakonechna L. V.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

ПРОБЛЕМИ СЕМАНТИКИ СЛОВА, РЕЧЕННЯ ТА ТЕКСТУ
[ПРОБЛЕМЫ СЕМАНТИКИ СЛОВА, ПРЕДЛОЖЕНИЯ И ТЕКСТА]

Київський національний лінгвістичний університет, Україна
[Киевский национальный лингвистический университет, Украина]

<http://probl-semantic-slova.knlu.kiev.ua/>

14. Ljubimov N. A. K voprosu o pravovoj kommunikacii v zakonotvorchestve. *Jurilingvistika-3 : Problemy jurilingvisticheskoj jekspertizy*, 2002, s. 132–138.
15. Pigolkin A. S. *Zakonotvorchestvo v Rossijskoj Federacii*. M., Formula prava, 2000, 608 s.
16. Poljakov A. V. *Kommunikativnaja koncepcija prava (problemy genezisa i teoretiko-pravovogo obosnovanija)*. Dis. Doct. SPb., 2002, 42 s.
17. Postrigan S. V. *Ustaleni slovospoluchennja v nimec'komu institucijnomu juridichnomu teksti: lingvokul'turologichnij ta komunikativno-pragmaticnij aspekti*. Dis. Kand. K., 2009, 248 s.
18. Rogozha V. G. *Zasobi virazhennja vol'ovoï modal'nosti u tekstah kodeksiv Ukraïni*. Dis. Kand. K., 2005, 216 s.
19. Saharchuk L. I. *Metodologija komunikativnih doslidzen'*. K., KNU, 2006, 214 s.
20. Skalkin V. L. *Osnovy ustnoj inostrannoï rechi*. M. Russkij jazyk, 1981, 248 s.
21. Sojko I. V. Aktual'ni problemi pravnichoï lingvistiki v naukovih doslidzhennjah u Nimechchini. *Movni i konceptual'ni kartini svitu*, 2005, Vip. 16, kn. 2, s. 222–225.
22. Ushakov A. A. *Očerki sovetskoï zakonodatel'noj stilistiki*. Perm', 1967, 206 s.
23. *Juridicheskie ponjatija i jazyk prava v sovremennyh zarubezhnyh issledovanijah : nauch.-analit. obzor*. S. V. Lezov, M., INION, 1986, 70 s.
24. *Juridichna enciklopedija : u 6-ti tt.* red. Ju. S. Shemshuchenko ta in. K., Ukraïns'ka enciklopedija im. M. P. Bazhana, 1998. T. 1 : A–G. 1998. 669 s. ; T. 2 : D–J. 1999. 741 s. ; T. 3 : K–M. 2001. 792 s. ; T. 4 : N–P. 2002. 720 s. ; T. 5 : P–S. 2003. 736 s. ; T. 6 : T–Ja. 2004. 768 s.
25. Jakobson R. O. Lingvistika i pojetika. *Strukturalizm: «za» i «protiv»*, 1975, s. 13–230.
26. Busse D. Ist die Anwendung von Rechtstexten ein Fall von Kommunikation? Rechtslinguistische Überlegungen zur Institutionalität der Arbeit mit Texten im Recht, *Die Sprache des Rechts*, B. 3. Recht vermitteln. Strukturen, Formen und Medien der Kommunikation im Recht, Berlin u.a., de Gruyter, 2005, 540 S.
27. Busse D. *Recht als Text: linguistische Untersuchungen zur Arbeit mit Sprache in einer gesellschaftlichen Institution*. Tübingen, Niemeyer, 1992, 362 s.
28. Christensen R. Das Problem des Richterrechts aus der Sicht der Strukturierenden Rechtslehre. *Archiv für Rechts- und Sozialphilosophie*. Stuttgart, Franz Steiner Verlag, 1987, S. 79.
29. Felder E. *Juristische Textarbeit im Spiegel der Öffentlichkeit*. Berlin, Walter de Gruyter, 2003, 452 s.
30. Große E. U. *Text und Kommunikation. Eine linguistische Einführung in die Funktion der Texte*. Stuttgart, Berlin, Köln, Mainz, Kohlhammer, 1976, 164 s.
31. *Handbuch der Rechtsförmlichkeit: Empfehlungen des Bundesministeriums der Justiz zur einheitlichen rechtsförmlichen Gestaltung von Gesetzen und Rechtsverordnungen nach § 38 Abs. 3 GGO II*. hrsg. vom Bundesministerium der Justiz. Köln, Bundesanzeiger Verlags-Ges.mBh, 1999, 253 s.

© Наконечна Л. В. [Наконечная Л. В.] liubov.nakonechnaya@gmail.com

Поняття юридичного терміну у німецькомовному законодавчому дискурсі (Українською) [Понятие юридического термина в немецкоязычном законодательном дискурсе (На укр. яз.)]

(Проблеми семантики [Проблемы семантики])